

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. šte. 287 - Cena 4,- lire

Postnina plačana v gotovini
Spedičione in abbon. postale

TRST, petek, 10. maja 1946

Tel. št. 9380 in uprava, Piazza Goldoni št. 1-1
Uredništvo 6 93807, 93808. Rokopis se ne vračaja

„Trdno smo prepričani, da mora naša država dobiti vse pokrajine, ki so bile izročene po vojni 1914-1918. Če želimo, ki so izzvale prave krivice, po žrtvah in trpljenju med to vojno na strani zaveznikov, nima nihče več pravice, da bi zahteval od nas nove žrtve. Terjamo samo to, kar nam pripada.“
(Iz dnevnega povelja maršala Tita Jugoslov. armadi ob dnevu zmage.)

Zakaj plačujejo s krivico?

V teh dneh, ko je vprašanje državne pripadnosti Julijske krajine in Trsta eno izmed vprašanj, ki so na dnevnem redu konferenc zunanjih ministrov v Parizu, ko prihajajo najrazličnejše vesti o nemogočih rešitvah našega življenjskega vprašanja, se Primorci s razumljivim začudenjem sprašujejo, kje tiči vzrok, da se to, tako preprosto vprašanje, kakor vse kaže, ne da rešiti z enako hitrostjo kot je bilo na primer rešeno vprašanje državne pripadnosti Transilvanije, (Sedmogorške), ki je prav tako narodnostno mešana kot Julijska krajina. Tudi tam prevladujejo v nekaterih središčih Madžari, podeželje pa je rumunsko. Nobenemu „strokovnjaku“ pa v tem primeru ni prišlo na pamet, da bi podeželje priznal Rumuniji, mestni pa, kjer so Madžari v večini, postavil pod Madžarsko suverenost. Kje tiči torej vzrok, da se glede Julijske krajine ne postopa po pravici in resnici, ki ima tu en sam vzrok: Jugoslavija.

Ze pod italijansko okupacijo je za naše ljudstvo Jugoslavija pomenila edino rešitev nacionalnega in gospodarskega zatiranja. Z Jugoslavijo v arcu so se Primorci lotili borbe za spoštovanje svojih pravic še tedaj, ko je krivica Versajlskega miru priključila Italiji delno slovenskega naroda, in niso odnehal niti pod najhujšim fašističnim terorjem niti tedaj, ko sta nacizem in fašizem v svojem bestialnem pohodu strla Jugoslavijo, ker najni narodi niso hoteli hlapčevati Hitlerju in Mussoliniju, svetiti svoji tradiciji svobode in demokracije. Takrat je borba našega ljudstva postala borba vseh jugoslovanskih narodov in hkrati tudi borba vseh slovensko govornih Slovencev. Ne moremo danes pozabiti, da je v svojem svobodoljubnem svetu povzročila jugoslovanska vestila v trenutku, ko je bila Velika Britanija sama in šibka, nadležna Nemčiji pa na vrhu svoje moči. Kako so taniški gledali na Jugoslavijo angleški, ameriški in francoski narodi? Ali bi tudi takrat bili manjša, da je treba pustiti pod italijanskim jarmom stoletne Slovence, ki so s svojo rano krvjo ertali zapadno mejo Jugoslavije.

Ne, kaj podobnega primorsko ljudstvo ni pričakovalo. Ni pričakovalo takega zadržanja niti od Amerike niti od Anglije, ki sta v Atlantski listini pred vsem svetom svetovali voljo za svojo svobodo borečega se ljudstva; še manj pa od Francije, ki nas z njo veže tradicionalno prijateljstvo. „Tak predlog je mogel samo kot kazen, drugače ga je nemogoče opravičiti“, je rekel Molotov. Kaj so zakrivila slovenski Slovencev, da jih je treba kaznovati na tako krut in nečloveški način? In kje tiči vzrok, da nam to kazno hočejo naloziti prav tisti, s katerimi nas veže najtrdnjša vez: tovarštvo v orožju? Je li to, da nam to kazno hočejo naloziti, da bi nam jo nalozili prav tisti, s katerimi nas veže najtrdnjša vez: tovarštvo v orožju? Je li to, da nam to kazno hočejo naloziti, da bi nam jo nalozili prav tisti, s katerimi nas veže najtrdnjša vez: tovarštvo v orožju?

Vzrok nesoglasja v Parizu

Ugotovitve „Izvestij“ ob preložitvi mirovne pogodbe z Italijo

Moskva, 9. Tasa. — Opazovalec „Izvestij“ piše: „Konferenca starih zunanjih ministrov mora rešiti izredno zapletene povojne probleme pred bližnjo mirovno konferenco, premošiti mora mnoge težave, kar je v neki meri popolnoma naravno, če upoštevamo dediščino dveh svetovnih vojn.“

Na žalost neznanje nekaterih osnovnih načel težko ovira delo ne le te konferenca, temveč tudi drugih širših mednarodnih konferenc. To je bilo čutili posebno ostro med razpravljajcem o španskem vprašanju pred Varnostnim svetom. Čeprav je bilo nakopičeno zadostno število dokazov, da je Francova Španija ognjišče fašizma in zavestno napadalcev, se Varnostni svet ni odločil, da pretrga odnose s to deželo ampak je raje prepustil rešitev novemu diplomatskemu preučevanju.

Tudi na konferenci starih zunanjih ministrov ne upoštevajo vsi udeleženci dejstva nedavne preteklosti, zlasti fašistične preteklosti Italije. Ni mogoče trditi, da ni italijansko ljudstvo, ki je toliko trpele zaradi Mussolinijevih pustolovskih politik, po 25. juliju 1943. ničesar prispevalo k skupni borbi proti fašističnim osvajalcem. Toda popolnoma napačno bi bilo terjati, da ne nosi Italija več nobene odgovornosti za zločine Mussolinijevga režima proti drugim narodom, katerih svobodo je napadel.

Toda če sodimo po tisku, zavzema diskusija okoli italijanskega vprašanja tak značaj, kot da Italija sploh nikoli ne bi bila zaveznica Hitlerjeve Nemčije in kot da njene armade nikoli niso pustile po Ukrajini, Jugoslaviji in Albaniji in končno, kot da bi bila Italija še popolnoma očistena od fašističnih ostankov.

Neupštevanje tega dejstva vpliva vsekakor na rešitev vprašanja J.K. Čeprav so vsi strokovnjaki na splošno priznali, da J.K. ne teži samo, temveč da je tudi organsko povezana z Jugoslavijo in čeprav vsi priznavajo, da je Trst brez jugoslovanskega zaledja obojen na pogin, je vendar to vprašanje postalo na konferenci zunanjih ministrov predmet spora.

Angleški konservativni listi, ki podpirajo stališče britanskih strokovnjakov, so celo pripravili dovoliti spremembo Trsta v mednarodno mesto. „Daily Mail“ poskuša prav tako kot podobni listi zvrniti krivdo za težave pri reševanju problema Trsta na ESSR. Toda list je v svojem ogorčenju tako daleč, da nehoti razodevati svoje resnične nakeane. Izredno je vznemirljen ob možnosti, da bi bil Trst izročjen Jugoslaviji. Po njegovih lastnih besedah bi to moglo ogroziti angleške interese v Sredozemlju, ki je, kot zatrjuje list, življenjsko važno in najpomembnejše področje med vsemi glavnimi zvezami britanskega imperija.

Tako se list izdaja, da niso to trškiški Italijani, nad katerimi prevzema angleški konservativni

PNOO maršalu Titu ob obletnici zmage

Dne 9. maja praznuje Federativna ljudska republika Jugoslavija praznik zmage v spomin na vojaško uničenje nacifašizma ter na herojske borbe narodov Jugoslavije, ki so pod vašim genialnim vodstvom dosegli svoj nacionalni prered in uničenje vsega, kar je bilo nezdravga, moralno propalega in koruptnega v stari Jugoslaviji. Ljudstvo Slovenskega Primorja in Trsta je doprineslo v tej borbi svoj največji delež, ki pa ne bi mogel imeti nikdar takega uspeha, če ne bi so delovalo v zmagoviti Jugoslovanski armadi, ki je v maju preteklega leta osvobodila Trst in vso Julijsko krajino preko Soče do Furlanske nižije. Zato je Vam tovarš maršal, kakor tudi zmagoviti Jugoslovanski armadi, ljudstvo Slovenskega Primorja globoko hvaležno. Izražamo priproso, da Vam ponovno izrazimo svoje občudovanje in udanost v trdnem upanju, da ni daleč čas, ko bo vse Slovensko Primorje s Trstom vred, v bratskem združenju s ostalimi narodi Jugoslavije lahko dokazalo ta svoja čustva v plemenitem tekmovalstvu za obnovo domovine in v očitni delovne Jugoslavije vseh narodov Jugoslavije.

Brez barantanja, brez kupčij!

Trajen mir na našem ozemlju je mogoče zagotoviti le z upoštevanjem resničnega stanja-pravi okoliščini NOO za Goriško in resoluciji, naslovjeni 7. maja na Svet zunanjih ministrov

„Trajen mir na našem ozemlju je mogoče zagotoviti le z upoštevanjem resničnega stanja, pravi okoliščini NOO za Goriško in resoluciji, ki jo je naslovil dne 7. maja na Svet zunanjih ministrov.“

Okoliščini Narodno osvobodilni odbor za Goriško je zastopnik vsega goriškega prebivalstva in kot tak tolažiti želje in zahteve bovskega, gradišanskega, kobarškega, kanalskega, briskega, mirneškega, komenskega in krminškega kraja ter goriškega mesta samega in njegovih predmetov. Na tem ozemlju živi po ljudskem štetju iz leta 1910, skupno 131.818 ljudi, od tega 82.531 Slovencev, Furlanov živi v krminškem okraju in gradiškem okraju skupno 25.379. V Goriški sami s predmetni vred je bilo razmerje 24.402 Slovencev proti 17.535 Italijanov. Upoštevaje pri tem, da je mesto obdano s slovenskim ozemljem, gospodarsko, prometno in naravno središče svojega slovenskega zaledja in okolice.

Zato smo upravičeni nasloviti na Svet zunanjih ministrov v Parizu to resolucijo:

Strogoforne meje na našem ozemlju so več kot jasne in vsek nepristranski opazovalci jih mora kot take priznati. Meja tebe

po stari avstrijsko-italijanski meji od Kanina do Krmina in od tod v smeri proti Ločnici, kjer se vije ob Soči do Trsta, in od tod pa ob obali do Trsta. Zato smo upravičeni zahtevati, da se vse to ozemlje kot etnografsko nesporno priključi po belji njegovega ljudstva Federativni ljudski republiki Jugoslaviji.

To prebivalstvo je svojo voljo do priključitve dovolj jasno izrazilo s svojim 25 letnim plebiscitarnim odporom in trpljenjem pod Italijo. Kaj je vse fašizem počel našemu ljudstvu v 25 letih, je tudi svetu znano. Od gospodarskega uničevanja slovenskega življa kot celote do dejanj proti posameznikom, od razarjanja, od kratek najosnovnejših človeških, živalskih in kulturnih pravic do požiganja kulturnih domov, od zatiranja po ječah od tagona in deportacij in streljanja nedolžnih bratov, preveč je vsega, da bi na tem mestu ponavljali.

Ta plebiscitarni boj pa je našel končno svoje velike poveljstvo v prav kar minuli svetovni vojni, ko so se najboljšni sinovi tega prebivalstva organizirano dvignili v partizanski armadi proti fašističnim tlačiteljem in njihovim vojaškim zaveznikom, Nemcem, ter v iztriletni borbi podpirali skupno zavezniško stvar, enoten boj svetovne demokracije za svobodo narodov in za najvišje človeške ideale. Posledice niso izostale; na tisoče porušenih domov, naselbin, vasi in celih okrajev, tisoč in tisoč padlih partizanov, obletnici domojbov, vdov in sirot. Ni ga skoraj kraja in še tako majhne naselbine brez teh znakov našega boja in doprinosa k skupni stvari.

In ko je zvedelo naše ljudstvo za Atlantsko listino, ki je javno in svobodno potrdila pravice narodov do samoodločbe in svobode, je bilo razumljivo, da je pričakovalo dan končnega boja in trdnika, ko naj se te obljube uresničijo, s preplevanjem radostjo.

Zahtevamo pravilno odločitev

Mirno je zaupalo odločitvi vseh, da bodo naše ozemlje zaselele zavezniške sile do končne odločitve mirovne konferencie. Hudo bi se lahko pritoževali zaradi pristranosti te mednarodne uprave. Vse kaže, da hočejo na našem ozemlju igrati mednarodno igro spletk in interesov. Mi tako početno odločno odklanjamo in zahtevamo uso pravico. Ni ga ozemlja v Evropi, ki bi etnično bilo tako jasno začrtano, kakor je narodnostna ločnica med Italijani in Slovenci na Goriškem.

Ta ločnica je stara nad tisoč let in se ni premaknila niti za ped.

Opozarjamo Svet zunanjih ministrov, da ima sveto dolžnost, po- lagati trdne temelje trajnemu miru med narodi. Slovenci in Jugoslovani na sploh želimo in hočemo, vsledkar živeti s italijanskim narodom v trajnem in bratskem miru; želimo samo, da se meja določi po etnografskih načelih, da se upošteva gospodarska in zemljepisna struktura naše zemlje. Pustimo v nemar, kar je italijanski imperalizem napravil iz naše zemlje in jo od tuji s tem, da jo je proti vsem pravicam narodov do samoodločbe in žitljenja priključil lastni državi.

Trajen mir je mogoč na tem ozemlju, le če se upoštevajo edino pravilne razmejitvene smerice, narodnostno stanje prebivalstva, njegova volja, njegove gospodarske potrebe in njegov dom ki ga je narava sama zgradila.

Zato o našem ozemlju ne more biti nobenega barantanja, niti lake kupčije. Trajen mir bomo zagotovili le z resnico in pravico. Opravičeno se na večne zakone mednarodnega sovražstva poslavmo Svet, naj v svoji svoje zgodovinske naloge razsodi oz. določi našo mejo tako, kot vedačito to gori navedena zgodovinska, etnografska in ostala dejstva.

Vsaka druga rešitev bi pomenila kak bodotni sporov in smed, ki danes terjajo trajni mir in bratsko sožitje vseh narodov sveta.

Stališče sovjetske delegacije v vprašanju italijansko - jugoslovanske meje

Trst mora k Jugoslaviji

S priključitvijo Trsta k Jugoslaviji bodo zagotovljeni najboljši pogoji za razvoj pristanišča kakor tudi trgovskega in industrijskega središča

Sovjetski zunanji minister Molotov je na seji Sveta ministrov za zunanje zadeve v Parizu obrazložil stališče sovjetske delegacije, ki smo ga v izveščju objavili v našem listu v nedeljo 5. maja in ga danes prinašamo v celoti.

Po mnenju sovjetske delegacije bi se mogli izogniti sporom, če bi se v skrajnem primeru poslužili avstrijske statistike iz leta 1910. Celotno po tej statistiki prebivalstvo v Julijski krajini 465.000 Slovanov in 322.000 Italijanov, in je torej slovenskega prebivalstva v Julijski krajini znatno več kakor italijanskega. Brez dvoma je Julijska krajina po svoji zgodovinski preteklosti prav tako jugoslovanska kakor vsi ostali deli Jugoslavije.

Povezanost Trsta z zaledjem

Sovjetska delegacija poudarja, da zahteva tršaško vprašanje prav posebno pazljivost. Znano je, da je prebivalstvo Trsta mešano in da prevladuje v Trstu italijanski element, toda prebivalstvo na obali in v okolici mesta je slovensko prav tako kakor na vsem ostalem ozemlju Julijske krajine. Sovjetska delegacija misli, da dokazuje dejstvo, predloženo Svetu ministrov za zunanje zadeve o zgodovini in zemljepisnem položaju tega mesta, da je Trst središče cele pokrajine, središče Julijske krajine in da se o usodi Trsta ne more razpravljati ločeno od usode celotnega ozemlja Julijske krajine. Trst se ne sme ločiti od Julijske krajine, saj to bi pomenilo odsekati glavo od telesa.

Trst je za Italijo samo eno izmed pristanišč, toda, kar je važnejše, vojaško oporišče za hrčenje njene ga vpliva na osrednjo slovensko in hrvaško prebivalstvo.

Za Jugoslavijo pa je Trst pravi pristanišče ogromnega pomena.

Odrinasti Trst od Julijske krajine bi pomenilo vzeti Jugoslaviji edino veliko pristanišče; kar pomeni obenem, onemogočiti Trstu nadaljnji razvoj. Ni gojiti naključje, da Trst v 25 letih, ko je pripadal Italiji, ni dosegel tolikšega prometa kakor ga je imel še pred letom 1913. To je mogoče razložiti s tem, da si je Italija predvsem prizadevala izpolniti ostala svoja pristanišča — celo Benetke, samo ne Trsta. Ni dvoma, da bodo Trstu, če bo pripadel Jugoslaviji, zagotovljeni najboljši pogoji za razvoj pristanišča kakor tudi trgovskega in industrijskega središča za obširno pokrajino.

Sovjetska delegacija izjavlja, da je samo po sebi razumljivo, da bo de imovinski interesi mešanov in zavezniških držav v primeru vračanja Trsta Jugoslaviji popolnoma zavarovani. Po mnenju sovjetske delegacije zahteva vprašanje Trsta posebno pazljivost Sveta ministrov za zunanje zadeve, s druge strani pa bo primerno, da se glede drugih vprašanj, o katerih razpravlja Svet ministrov za zunanje zadeve in ki se tičejo italijanskih interesov, ugodi Italiji.

Julijska krajina je nedeljiva geografska enota

Glede na predloge ameriških, angleških in francoskih strokovnjakov za razmejitve med Italijo in Jugoslavijo naglašuje sovjetska delegacija, da pomenita posebno predloga ameriških in angleških strokovnjakov ocepiti Julijsko krajino

Brzjavka jugoslovanskih vojnih invalidov svetu

Beograd, 9. Tanjug. — Zveza vojnih invalidov FLR Jugoslavije je poslala sledečo brzjavko Svetu zunanjih ministrov v Parizu:

„V trenutku, ko kronate zmago nad skupnim sovražnikom, ter postavljate osnove trajnega mira, Vam Zveza vojnih invalidov FLR Jugoslavije, kot predstavnic 400.000 invalidov in 1.300.000 družin borcev, ki so padli zaradi fašističnega terorja, pošila svoje iskrene želje, da bi bilo Vaše delo plodno in uspešno in korist tesnega sodelovanja in prijateljstva med vsemi svobodoljubnimi narodi sveta.“

Mi vojni invalidi, ki smo skupno s sinovi vaših velikih držav storili vse, da bi dosegli pravilno rešitev, smo prepričani, da boste pravilno rešili vprašanje naših meja s Italijo in da boste izpolnili splošno željo prebivalstva Julijske krajine za priključitev Trsta in JK Jugoslaviji. Zaredi trst, prelite od narodov za trajni mir in pravico, verujemo, da tolačimo ne samo želje jugoslovanskih invalidov, pač pa tudi želje invalidov vseh svobodoljubnih narodov.“

Svečana proslava obletnice zmage

Zavezniške delegacije na proslavi

Beograd, 9. - Tanjug — Francoska vojaška delegacija, ki se bo udeležila svečanosti ob priliki „Dneva zmag“, je prispela včeraj popoldne v letalov v Beograd. Delegacija sestavljajo: general Bouscat, general Gentilhomme, polkovnik Coeurville, podpolkovnik Baltiger, čuvar Sovjetske zveze kapetan Jean Albert ter poročnik Ravallac in Guio.

Beograd, 9. - Tanjug — Včeraj je prispela v Beograd z letalom ameriška vojaška delegacija, ki se bo udeležila proslave dneva zmag. Delegacija vodi general John Lee, poveljnik ameriških sil v Sredozemlju. V delegaciji so admiral Jones, poveljnik ameriških mornarških sil na Sredozemlju, general Bryant Moore in polkovnik Molitor.

Beograd, 9. - Tanjug — Bolgarska vojaška delegacija, ki bo prisostvovala proslavi dneva zmag, je prispela včeraj v Beograd. Delegati so: general Krum Lekarski, poveljnik vojnega ministrstva, general Stojan Trendafilov, general Peter Brandev, general Bojan Blagorov in polkovnik Hadži Ivanov.

Beograd, 9. - Tanjug — Nadstojni Beograda je z izrednim dušenjem proslavilo prvo obletnico zmag nad fašizmom.

Ob devetih so močne artiljerijske salve naznanile pričetek velike parade. Lovci in bombniki so kročili nad boulevardom Radoče armade, kjer je vojaška godba zaigrala ju-

Jugoslovanska trgovinska delegacija v Moskvi

Moskva, 9. - Tanjug — Jugoslovanska trgovinska delegacija, pod vodstvom ministra za zunanje trgovino ing. Nikole Petrovića, je prispela v Moskvo. Z delegacijo potuje tudi predsednik FLR Slovenije Boris Kidrič.

Beograd, 9. - Tanjug — Včeraj je prispela v Beograd z letalom ameriška vojaška delegacija, ki se bo udeležila proslave dneva zmag. Delegacija vodi general John Lee, poveljnik ameriških sil v Sredozemlju. V delegaciji so admiral Jones, poveljnik ameriških mornarških sil na Sredozemlju, general Bryant Moore in polkovnik Molitor.

Pogodba o medsebojni pomoči med FLRJ in Čehoslovaško republiko

Navdušen sprotiem predsednika čehoslovaške vlade v Beogradu

Beograd, 9. - Tanjug — Popoldne ob 16 uri je prispel v Beograd s posebnim vlakom čehoslovaški ministar predsednik Fierlinger v spremstvu podpredsednika čehoslovaške vlade Gotvalda, zunanje ministrice Jana Masaryka, pravosodnega ministrice dr. Drtine in drugih.

Sprejema na beograjski postaji so se udeležili v imenu predsedstva ljudske skupščine podpredsednik Josip Rus, predsednik jugoslovanske - čehoslovaškega kulturnega društva, predsednik zvezne skupščine FLRJ Jugoslavije Josip Vidmar, srbski predsednik vlade Blagoje Nešković, ministri predsednik Besne in Hercegovine Rodoljub Colaković, načelnik generalnega štaba jugoslovanske armade general Koča Popović, sovjetski veleposlanik v Jugoslaviji Lavrentijev, rumunski poslanik Vianu, albanski poslanik Hini Kapo, angleški letalski ataše in drugi.

Na pozdrav maršala Tita je odgovoril ministar predsednik Fierlinger, ki je naglasil, da je prišla čehoslovaška delegacija v Beograd, da bi postavila nove in trdne temelje našemu stalenmu prijateljstvu in zavezništvu.

Ko sta ministar predsednik Fierlinger in maršal Tito stopila v avtomobil, se je dvignilo morje zaljubljenosti in vzklili zavezništva s čehoslovaško. Mnogi ljudstva je pokrila avtomobil, v katerem sta se peljala maršal Tito in ministar predsednik Fierlinger.

Podpis pogodbe

Beograd, 9. Tanjug. — Danes ob 17.30 je bila v Beogradu podpisana pogodba o prijateljstvu, medsebojni pomoči in sodelovanju med FLRJ in Čehoslovaško republiko.

Pogodba je bila sklenjena za dobo 20 let.

Pogodbo sta podpisala v imenu predsedstva ljudske skupščine FLRJ predsednik ministrskega sveta FLRJ in ministar za narodno obrambo maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito, v imenu predsedstva Čehoslovaške republike pa predsednik vlade CSR dr. Fierlinger Zdenek.

Sovjetske čete izprezile Iran

New York, 7. - AFP — Iranski delegat pri varnostnem svetu Hussein Ala je obvestil varnostni svet, da so sovjetske čete ispravnile Persijo.

PRAGA. 26 vagonov umetnin, ki so jih ukradli Nemci med okupacijo, je prispelo iz Nürnberga v Varšavo. Najlepši kos imen vrtnih umetnin je oltar krakovske katedrale iz 15. stoletja. Razen tega so med vrtnimi umetninami slike Leonarda da Vincija, Rafaela in Rembrandta.

MADRID. 14 političnih jetnikov je pobegnilo iz jetnišnice v Malagi.

1000 slovenskih mladincev odpotovalo v Brčko

Ljubljana, 9. - Tanjug — Nad 1000 mladincev iz Slovenije je odpotovalo včeraj v Brčko, kjer se bo začelo gradnje železniške proge Banja-Lovaca. S posebnim vlakom so odpotovali v Zagreb, kjer bodo vrtili poseben pregled hrvatskih in slovenskih delovnih brigad pred njihovim skupnim odhodom

